

Wanneer de schok natrilt

Verwerking van geweldsincidenten die de school raken

Wat kan een school doen om het verwerkingsproces na dergelijke heftige incidenten in goede banen te leiden? Incidenten die in de schoolsituatie plaatsvinden, maar ook incidenten buiten de directe schoolomgeving. Wanneer leerlingen of personeel betrokken zijn, dan is de weerslag op het schoolleven onmiskenbaar. Het gevoel van veiligheid wordt aangetast. Hoe gaat de school om met emoties van leerlingen, ouders en personeel? Hoe zorgen schoolleiding en personeel ervoor dat leerlingen en ouders zich weer veilig voelen op school? Centrum School en Veiligheid (CSV) biedt in dit informatieblad handvatten om een verwerkingsproces op school zo optimaal mogelijk te laten verlopen.

Bij het Stanislas College in Rijswijk is maandag 6 juni een brugklasleerling met een mes gestoken door een jongen van buiten de school. De verwonding valt mee. De lessen aan de vmbo-school zijn na de pauze gewoon doorgegaan. Het zorgteam van de school gaf hulp aan leraren en leerlingen waar dat nodig was. Alle kinderen kregen een brief mee voor hun ouders. Ook werd een bericht over het gebeurde op de schoolsite geplaatst. Hierin stond onder meer wie de perswoordvoerder was.

Volledig artikel

Dit is slechts één van de incidenten die de dagelijkse gang van zaken op een gewone middelbare school ontwrichtte en er zijn er veel meer. Hier een kleine greep:

- Een leerling die een plaatsgenoot doodsteekt.
- Leerlingen die docenten fysiek geweld aan doen.
- Scholen die via internet bedreigd worden.
- Een leerling die wordt ontvoerd en vermoord.

Wat kunnen leerkrachten doen?

Wat kunnen docenten doen om hun leerlingen na een incident zo goed mogelijk te begeleiden?

“Ik dacht dat het een film was ...”

Op een incident volgen schok en verbijstering. Daarna komen vaak heftige reacties zoals angst, boosheid, verdriet, trillen of bibberen. Deze reacties kunnen enige tijd aanhouden. Bij de ene leerling een paar minuten, bij het andere een paar uur of zelfs langer. Soms uit de jongere geen gevoelens en blijft hij als het ware bevroren in de toestand. Het is belangrijk dat de docent duidelijk en krachtig tegen de leerling zegt dat alles voorbij is en dat het veilig is. Dit helpt om de emoties te laten komen.

Al deze reacties kunnen nodig zijn om de gebeurtenis te verwerken. Het zijn normale reacties op een abnormale gebeurtenis. Wanneer een leerling geen bijzondere reacties lijkt te vertonen, wil dat niet zeggen dat de verwerking niet goed gaat. Ieder mens reageert op eigen wijze op schokkende gebeurtenissen.

Het Walburgcollege in Zwijndrecht staat dinsdag 8 januari stil bij de dodelijke steekpartij die in de nacht van 22 op 23 december 2007 plaatsvond in Hendrik-Ido-Ambacht. Een 16-jarige havo-leerling van de school stak toen zijn twee jaar oudere plaatsgenoot Nick Loeve dood. De jongen is moord ten laste gelegd. De locatie Zwijndrecht van de Walburgcollege geeft op de eerste dag na de kerstvakantie de leerlingen de gelegenheid de vaak tegenstrijdige gevoelens te bespreken. "Desgewenst kunnen ze een beroep doen op maatschappelijk werkers die de school voor de deze gelegenheid inzet. De schoolleiding bespreekt maandag 7 januari nog de nadere invulling van de dag," aldus rector J. van Esch.

Volledig artikel

Uiten

Heel belangrijk is dat jongeren de gelegenheid krijgen zich te uiten; ze moeten kunnen huilen als ze dat willen, maar ook stil kunnen zijn, in een vertrouwde omgeving waarin ze zich veilig en gesteund weten. Hun vertrouwde klas met hun eigen mentor biedt deze setting.

Veel leerlingen zullen erover willen praten met andere leerlingen die hetzelfde hebben meegemaakt. Een kringgesprek onder leiding van de mentor is hiervoor heel geschikt. Maar de mentor kan de leerlingen ook in groepjes laten praten.

Tips voor de leerkracht:

- Benoem wat er is gebeurd en geef eerlijk antwoord op vragen van leerlingen
- Neem de leerlingen serieus
- Accepteer het als ze juist niet willen praten
- Herken en erken verschillende reacties en emoties (*sommige leerlingen gaan huilen, anderen worden heel stil ...!*)
- Wees je als leerkracht bewust van je eigen emoties en benoem die naar de leerlingen
- Doe eventueel een beroep op een maatschappelijk werker of een medewerker van Slachtofferhulp om het gesprek te leiden of om individuele leerlingen te begeleiden

Niet alle leerlingen voelen zich prettig bij "praten". Daarom moet de docent ook andere verwerkingsvormen achter de hand hebben zoals:

- leerlingen laten tekenen,
- leerlingen een gedicht laten schrijven,
- leerlingen laten opschrijven wat zij meegemaakt hebben,
- leerlingen een klassenkrant laten maken over de gebeurtenis,
- leerlingen een thematafel laten inrichten of een herinneringshoek.

Op de website van KPC-Groep vindt u **lesideeën** voor in de klas.

Vertrouwen en ritme

Belangrijk voor het verwerkingsproces, is dat de school grenzen stelt aan de tijd die ingeruimd wordt voor pure verwerkingsactiviteiten. Dat klinkt misschien vreemd, maar leerlingen ervaren veiligheid wanneer de school zo snel mogelijk, zoveel mogelijk het dagelijkse ritme weer oppakt.

Daarnaast moeten leerlingen wel de mogelijkheid hebben over hun ervaringen te praten als zij dat willen. Het is belangrijk dat jongeren begrip van de docent krijgen en merken dat het gewoon is dat je zo'n gebeurtenis niet zomaar vergeten bent. Mogelijk is ook hun concentratieboog korter en moet de leerkracht meer tijd inruimen voor vrije activiteiten.

Begrip voor leerlingen, betekent ook het accepteren van hun emoties. Ze kunnen prikkelbaarder zijn of plotseling kwaad worden. De docent moet hierop bedacht zijn. De kwaadheid is dan wel gericht op de directe omgeving, maar niet als zodanig bedoeld. Het is het afreageren van opgebouwde spanning. Het kan ook zijn dat een leerling weinig of geen emoties toont. Het is belangrijk dat een leerkracht ook dat accepteert.

Reacties

Bij adolescenten kunnen specifieke reacties optreden na het meemaken van een schokkende gebeurtenis:

- hebben gevoelens van schaamte en schuld;
- kunnen agressiever en brutaler zijn;
- staan meer open voor roken, alcohol en drugsgebruik;
- neigen tot zeer uitgesproken veranderingen en beslissingen.

Ouders

Als een incident op of in de nabijheid van de school heeft plaatsgevonden, vragen ouders zich af of hun kind op school wel veilig is. Ouders willen ook advies hoe ze thuis met de gebeurtenis moeten omgaan.

Scholen nodigen er brief uit voor een informatiebijeenkomst. "Om emoties te delen en feiten toe te lichten". Tijdens een dergelijke bijeenkomst is ook professionele hulp aanwezig: vertegenwoordigers van de ggd, jeugdzorg, maatschappelijk werk, slachtofferhulp et cetera. Hun advies komt vaak neer op het volgende: "De beste opvang is er met de kinderen over te praten. Verzwijg het niet, maar overvoer ze ook niet."

Ouders hebben veelal vragen over de veiligheid op school. De school moet ouders gerust kunnen stellen op het gebied van toezicht.

Hulp

- [Slachtofferhulp Nederland](#)
- [Regionale GGZ](#)
- [Regionale GGD](#)
- [KPC Groep](#)
- [Landelijk Psychotraumacentrum voor Kinderen en Jongeren](#)

Meer informatie

- CSV- informatieblad [rauw op je dak](#) (pdf-bestand)

Checklist

Zelfde dag
<ul style="list-style-type: none">• Gelegenheid geven aan leerlingen om zich te uiten• Leerlingen emotioneel steunen• Ruimte scheppen voor praten, stil zijn, samenzijn
Dag later
<ul style="list-style-type: none">• Navragen hoe het nu gaat• Gelegenheid geven aan leerlingen om zich te uiten• Leerlingen emotioneel steunen• Informeren over verwerken en verwerkingsreacties• Dagelijkse gang van zaken hervatten
Veertien dagen later
<ul style="list-style-type: none">• Terug kijken• Afsluiten
Twee maanden later
<ul style="list-style-type: none">• Bij stagnaties in verwerkingsproces: doorverwijzen

Op de website van CSV vindt u een uitgebreide [checklist](#) hoe u kunt handelen in geval van rouw. Op de website van KPC-Groep vindt u meer [voorbeelden](#) van draaiboeken en checklists.